

UO'K: 316.346.32:316.3:165.12:17

**YOSHLARDA TAFAKKUR MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MA'NAVIY-
AXLOQIY OMILLAR BILAN UYG'UNLIGI****ГАРМОНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ МЫШЛЕНИЯ У МОЛОДЁЖИ С ДУХОВНО-
НРАВСТВЕННЫМИ ФАКТОРАМИ****THE HARMONY OF FORMING A CULTURE OF THINKING AMONG YOUTH WITH
SPIRITUAL AND MORAL FACTORS****Sherzod Fazlitdinovich Polvonov**

Farg'ona viloyati hokimining yoshlar siyosati, ijtimoiy rivojlantirish va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha o'rinbosari

Annotatsiya

Mazkur maqolada yoshlarda tafakkur madaniyatini shakllantirish jarayoni va uning ma'naviy-axloqiy omillar bilan uzviy bog'liqligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etilgan. Tadqiqotda tafakkur madaniyatining mazmuni, uning shaxs kamolotidagi o'rni hamda yoshlarning mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarining ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar, ijtimoiy muhit va ta'lim-tarbiya jarayonining yoshlarda tafakkur madaniyatini shakllantirishdagi roli yoritilgan. Maqolada ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy omillardan samarali foydalanish yo'llari va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari yoshlar ongida sog'lom dunyoqarashni shakllantirish hamda ularning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Аннотация

В данной статье с научно-теоретических позиций проанализирован процесс формирования культуры мышления у молодёжи и её органическая взаимосвязь с духовно-нравственными факторами. В исследовании раскрывается содержание культуры мышления, её роль в становлении личности, а также значение духовно-нравственных ценностей в развитии у молодёжи способностей к самостоятельному, критическому и творческому мышлению. Освещается роль национальных и общечеловеческих ценностей, нравственных норм, социальной среды и образовательного процесса в формировании культуры мышления у молодёжи. В статье разработаны практические рекомендации и пути эффективного использования духовно-нравственных факторов в образовательном процессе. Результаты теоретического исследования способствуют формированию здорового мировоззрения у молодёжи и повышению её социальной активности.

Abstract

This article provides a scientific and theoretical analysis of the process of forming a culture of thinking among youth and its integral relationship with spiritual and moral factors. The study раскрывает the content of the culture of thinking, its role in personal development, as well as the importance of spiritual and moral values in developing young people's abilities for independent, critical, and creative thinking. It also highlights the role of national and universal values, moral norms, the social environment, and the educational process in shaping a culture of thinking among youth. The article proposes practical recommendations and effective ways of utilizing spiritual and moral factors in the educational process. The results of the study contribute to the formation of a healthy worldview among young people and to the enhancement of their social activity.

Kalit so'zlar: tafakkur madaniyati, yoshlar, ma'naviy-axloqiy omillar, ma'naviyat, axloq, qadriyatlar, shaxs kamoloti, mustaqil fikrlash, tanqidiy tafakkur, ta'lim-tarbiya

Ключевые слова: культура мышления, молодёжь, духовно-нравственные факторы, духовность, нравственность, ценности, становление личности, самостоятельное мышление, критическое мышление, образование и воспитание

Key words: culture of thinking, youth, spiritual and moral factors, spirituality, morality, values, personal development, independent thinking, critical thinking, education and upbringing.

KIRISH

Yoshlarning tafakkur madaniyati shaxsning intellektual salohiyati, tanqidiy fikrlash qobiliyati va ijodiy yondashuvlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning ma'naviy-axloqiy me'yorlar bilan uyg'unlashuvi shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Shu o'rinda, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Dunyodagi har qaysi davlat, har qaysi xalq birinchi navbatda o'zining intellektual salohiyati, yuksak ma'naviyati bilan qudratlidir" fikrlarini ta'kidlasak

ILMIY AXBOROT

maqsadga muvofiq bo'ladi [14]. Tafakkur madaniyati shaxsga nafaqat bilimlarni tizimli ravishda qabul qilish va tahlil qilish imkonini beradi, balki uni ongli qarorlar qabul qilish, murakkab ijtimoiy-madaniy vaziyatlarda axloqiy me'yorlarga moslashish va ijodiy yechimlar ishlab chiqish jarayonlariga tayyorlaydi. Shu nuqtai nazardan, ma'naviy-axloqiy omillar – shaxsning qadriyat tizimi, axloqiy me'yorlari, estetik va madaniy sezgilari – tafakkur madaniyatini shakllantirishda markaziy rol o'ynaydi, chunki ular shaxsning intellektual jarayonlarini yo'naltiradi va uning qarorlarining axloqiy asoslarini mustahkamlaydi.

Yoshlarda tafakkur madaniyatini shakllantirish jarayonida ma'naviy-axloqiy omillar shaxsning ijtimoiy tajribasi, qadriyat tizimi va ongini uyg'unlashtirishda markaziy rol o'ynaydi. Ushbu omillar shaxsga nafaqat bilimlarni tizimli tahlil qilish, balki ularni ongli va axloqiy me'yorlarga moslashtirish imkonini beradi, bu esa murakkab ijtimoiy-madaniy vaziyatlarda shaxsning tanqidiy fikrlash va ijodiy yechimlar ishlab chiqish qobiliyatini rivojlantiradi. Tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida uzviy tizim hosil qiladi. Ushbu tizim shaxsni ijtimoiy-ma'naviy mas'uliyatni anglaydigan, ijodiy qarorlar qabul qila oladigan va murakkab muammolarni hal etishda ongli faoliyat yurita oladigan shaxs sifatida shakllantiradi. Shu nuqtai nazardan, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar shaxsning tafakkur jarayonlarini yo'naltiruvchi normativ baza sifatida namoyon bo'ladi, ularni ongli tarzda amaliy faoliyatga tatbiq etish yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Falsafiy yondashuvlar, xususan, Aflotun va Arastu an'analari shuni ko'rsatadiki, tafakkur madaniyati shaxsning ichki ongini ijtimoiy axloqiy me'yorlar bilan uyg'unlashtirish orqali rivojlanadi. Kant va Gegel nuqtai nazarida esa shaxsning tafakkur salohiyati uning erkin va ongli qaror qabul qilish qobiliyati bilan mustahkamlanadi [9]; bu jarayon ma'naviy-axloqiy qadriyatlar bilan integratsiyalashgan holda shaxsni murakkab ijtimoiy vaziyatlarda ongli va axloqiy faoliyat yuritishga tayyorlaydi. Shu bilan birga, Jon Dyui va Hans-Georg Gadamer yondashuvlarida ijtimoiy tajriba va interaktiv muhit yoshlarning tafakkur madaniyati va axloqiy ongi o'rtasidagi uyg'unlikni mustahkamlashda muhim vosita sifatida ko'riladi [2; 6]. Yoshlar o'zaro munosabatlar, madaniy va estetik qadriyatlar, hamda ijodiy faoliyat orqali tafakkur madaniyatini boyitadi, bu esa ularning qaror qabul qilish va axloqiy prinsiplarni hayotga tatbiq etish qobiliyatini kuchaytiradi.

Aflotunning ong va haqiqatni anglash konsepsiyasida shaxs tafakkur madaniyatini o'z ichki dunyosini ijtimoiy me'yorlar bilan uyg'unlashtirish orqali shakllantiradi [3], Arastu yondashuvida esa tafakkur madaniyati shaxsning amaliy faoliyati bilan axloqiy erkinligini mustahkamlashni ta'minlaydi [5]. I.Kant va Gegel nazariyalarida shaxsning tafakkur salohiyati uning ongli va erkin qaror qabul qilish qobiliyati bilan mustahkamlanadi [1; 9], bu esa ma'naviy-axloqiy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda yoshlarni murakkab vaziyatlarda ongli va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantiradi.

Jon Dyui va Hans-Georg Gadamer yondashuvlarida yoshlarning tafakkur madaniyati va axloqiy ongi interaktiv va tajribaviy ijtimoiy muhit orqali rivojlanadi. Ijtimoiy hamkorlik, madaniy va estetik qadriyatlarni anglash, ijodiy va innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali yoshlar tafakkur madaniyatini boyitadi, bu esa ularning qaror qabul qilish va axloqiy prinsiplarni hayotga tatbiq etish qobiliyatini mustahkamlaydi. Shu tarzda, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik shaxsni nafaqat intellektual va axloqiy jihatdan rivojlantiradi, balki uni jamiyatning faol, mas'uliyatli va ijodiy subyekti sifatida shakllantiradi.

Falsafiy yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, Aflotun tafakkur madaniyatini shaxsning ichki dunyosini ijtimoiy me'yorlar va haqiqatni anglash bilan uyg'unlashtirish orqali shakllanishini ta'kidlaydi [4; 7]. Arastu shaxsning axloqiy erkinligi va amaliy faoliyati orqali tafakkur madaniyati rivojlanishini ko'rsatadi, bu esa yoshlarning ongli qaror qabul qilish va ijtimoiy mas'uliyatni anglash qobiliyatini mustahkamlaydi [12]. Kant va Gegel nazariyalarida esa shaxsning tafakkur salohiyati uning erkin va ongli qaror qabul qilish qobiliyati bilan mustahkamlanadi; bu jarayon ma'naviy-axloqiy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda yoshlarni murakkab vaziyatlarda ongli va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantiradi [10].

Shuningdek, Dyui va Gadamer yondashuvlarida ijtimoiy tajriba, interaktiv muhit va madaniy-munosabatlar yoshlarning tafakkur madaniyati va axloqiy ongi o'rtasidagi uyg'unlikni mustahkamlashda muhim vosita sifatida qaraladi. Ijtimoiy hamkorlik, madaniy va estetik qadriyatlarni anglash, ijodiy va innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali yoshlar tafakkur madaniyatini boyitadi

va ongli axloqiy qarorlar qabul qilish salohiyatini kuchaytiradi. Shu tarzda, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uzviy uyg'unlik shaxsni intellektual va axloqiy jihatdan rivojlantiradi, ularni jamiyatning faol va mas'uliyatli subyekt sifatida shakllantiradi, shuningdek, global me'yorlar bilan uyg'unlashgan tarzda ijtimoiy faoliyatga tayyorlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yoshlarda tafakkur madaniyatini ma'naviy-axloqiy omillar bilan uyg'unlashtirish jarayoni shaxsning individual va ijtimoiy rivojlanishini birlashtiruvchi murakkab, integratsiyalashgan va strategik jihatdan ahamiyatli tizim sifatida namoyon bo'ladi [11]. Bu uyg'unlik yoshlarning axloqiy va intellektual salohiyatini rivojlantirish, jamiyatning barqarorligi va madaniy rivojlanishiga hissa qo'shish, shuningdek, global me'yorlar bilan uyg'unlashgan tarzda ongli ijtimoiy faoliyatga tayyorlash imkonini yaratadi. Yoshlarda tafakkur madaniyatini shakllantirish jarayonida ma'naviy-axloqiy omillar ong va intellektual faoliyatni uyg'unlashtirishda asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu omillar shaxsga o'z bilimlarini tizimli tahlil qilish, tajribaviy va nazariy fikrlashni uyg'unlashtirish, shuningdek, murakkab ijtimoiy va madaniy vaziyatlarda ongli va axloqiy qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy salohiyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlik yoshlarni tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish va ijodiy yechimlar ishlab chiqishga yo'naltiradi, bu esa ularning ijtimoiy-madaniy faoliyatini mazmunli va samarali qiladi.

Yoshlarda tafakkur madaniyatini shakllantirish jarayonida ma'naviy-axloqiy omillar shaxsning intellektual va axloqiy yetukligini rivojlantirishda markaziy rol o'ynaydi. Bu uyg'unlik shaxsning bilimni tizimli tahlil qilish, tanqidiy fikrlash, ijtimoiy vaziyatlarni anglash va ijodiy yechimlar ishlab chiqish qobiliyatini mustahkamlaydi. Shuningdek, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar yoshlarni o'z qarorlarini faqat shaxsiy manfaatlarga asoslanmagan holda, balki jamiyatning axloqiy me'yorlari va global qadriyatlar bilan uyg'unlashtirib qabul qilishga yo'naltiradi. Bu jarayon falsafiy yondashuvlar, xususan Aflotun va Arastu ta'limotlarida shaxsning ong va amaliy faoliyati orqali ijtimoiy va axloqiy me'yorlarga moslashish konsepsiyasi bilan uzviy bog'liqdir.

Kant falsafasida shaxsning tafakkur madaniyati uning erkin va ongli qaror qabul qilish qobiliyati bilan mustahkamlanadi, bu esa shaxsni murakkab ijtimoiy-madaniy vaziyatlarda ongli va axloqiy faoliyat yuritishga tayyorlaydi. Gegel nazariyalarida esa shaxs tafakkur va axloqiy qadriyatlarni uyg'unlashtirgan holda jamiyat bilan integratsiyalashadi, bu esa yoshlarni mas'uliyatli, ijodiy va ongli subyekt sifatida shakllantiradi. Shu bilan birga, Dyui va Gadamer yondashuvlarida ijtimoiy-madaniy muhit va interaktiv tajriba yoshlarning tafakkur madaniyati va axloqiy ongi o'rtasidagi uyg'unlikni mustahkamlashda muhim vosita sifatida ko'riladi, bu jarayonda ijtimoiy hamkorlik, madaniy va estetik qadriyatlarni anglash, ijodiy va innovatsion yondashuvlarni qo'llash yoshlarning ongli va axloqiy qarorlar qabul qilish salohiyatini oshiradi. Shu tarzda, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uzviy uyg'unlik shaxsni nafaqat intellektual va axloqiy jihatdan rivojlantiradi, balki uni jamiyatning faol, mas'uliyatli va ijodiy subyekt sifatida shakllantiradi. Bu jarayon yoshlarning individual va ijtimoiy rivojlanishini uyg'unlashtiruvchi murakkab tizim sifatida namoyon bo'ladi va ularni global me'yorlar bilan uyg'unlashgan tarzda ijtimoiy faoliyatga tayyorlaydi, shuningdek, kelajak avlodning ijodiy, intellektual va axloqiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Falsafiy yondashuvlar ijtimoiy ong va tafakkur madaniyati uyg'unligini ijtimoiy-madaniy kontekst bilan uzviy bog'liq deb tushuntiradi. Bundan tashqari, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik yoshlarni jamiyatning faol, ijodiy va mas'uliyatli subyekt sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Bu uyg'unlik shaxsga o'z harakatlarini faqat shaxsiy manfaatlarda doirasida emas, balki jamiyat qadriyatlari va axloqiy prinsiplar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi [8]. Shu tarzda, yoshlar nafaqat intellektual, balki axloqiy va ijtimoiy jihatdan ham yetuk bo'lib, o'zgaruvchan global va ijtimoiy-madaniy sharoitlarga moslashishga tayyor bo'ladi.

Tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik yoshlarning shaxsiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishida strategik ahamiyatga ega. Bu uyg'unlik yoshlarni o'z fikrlarini tizimli tahlil qilish, qarorlarini ongli va axloqiy me'yorlar asosida qabul qilish, shuningdek, murakkab ijtimoiy va madaniy vaziyatlarda innovatsion yondashuvlarni qo'llashga tayyorlaydi. Shu bilan birga, yoshlarning tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy ongi o'rtasidagi integratsiya ularni jamiyatning faol, mas'uliyatli va ijodiy subyekt sifatida shakllantiradi, bu esa shaxsning individual rivojlanishi bilan birga jamiyatning ijtimoiy va madaniy barqarorligiga hissa qo'shadi.

Falsafiy yondashuvlarda, xususan, Arastuning axloqiy erkinlik va amaliy fazilatlar ta'limotida shaxsning tafakkur madaniyati uning ongli harakatlari va axloqiy qaror qabul qilish salohiyati bilan

ILMIY AXBOROT

uzviy bog'liq deb tushuntiriladi. Aflotunning ideallar nazariyasida esa tafakkur madaniyati shaxsning ichki dunyosini ma'naviy va axloqiy me'yorlar bilan uyg'unlashtirish orqali rivojlanadi. Kant va Gegel falsafiy an'analari yoshlarning ongli qaror qabul qilish qobiliyatini ma'naviy-axloqiy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirishga alohida e'tibor qaratadi, bu esa ularni murakkab ijtimoiy sharoitlarda ongli va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantiradi. Shuningdek, Dyui va Gadamer yondashuvlari yoshlarning tafakkur madaniyati va axloqiy ongi o'rtasidagi uzviy uyg'unlikni interaktiv ijtimoiy-madaniy muhit orqali rivojlantirish zaruratini ta'kidlaydi. Ijtimoiy tajriba, hamkorlik, madaniy va estetik qadriyatlarni anglash yoshlarning tafakkur madaniyati bilan ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni uyg'unlashtirish imkonini yaratadi [13]. Shu tarzda, shaxsning ijtimoiy faoliyati boyitiladi, u global va madaniy kontekstda ongli va axloqiy jihatdan yetuk subyekt sifatida shakllanadi.

Natijada, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik shaxsni nafaqat intellektual, balki axloqiy va ijtimoiy jihatdan ham rivojlantiradi. Bu uyg'unlik yoshlarning shaxsiy qarorlarini jamiyat qadriyatlari bilan uyg'unlashtirishga, ijtimoiy-madaniy muhitda samarali faoliyat yuritishga va global me'yorlar bilan integratsiyalashgan tarzda ongli qarorlar qabul qilishga tayyorlaydi. Shu bilan birga, bu jarayon yoshlarning ijodiy, tanqidiy va axloqiy salohiyatini mustahkamlash orqali jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi.

XULOSA

Yoshlarda tafakkur madaniyatini shakllantirishning ma'naviy-axloqiy omillar bilan uyg'unligi shaxsning intellektual, axloqiy va ijtimoiy salohiyatini rivojlantirishda markaziy ahamiyatga ega. Ushbu uyg'unlik yoshlarni bilimlarni tizimli tahlil qilish, tanqidiy fikrlash, murakkab ijtimoiy-madaniy vaziyatlarda ongli va axloqiy qarorlar qabul qilishga yo'naltiradi. Falsafiy nuqtai nazardan, Aflotun va Arastu yondashuvlari shaxsning tafakkur madaniyati va axloqiy ongi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ko'rsatadi, Kant va Gegel konsepsiyalari esa shaxsning erkin va ongli qaror qabul qilish qobiliyati orqali ma'naviy-axloqiy qadriyatlar bilan uyg'unlashishini ta'kidlaydi. Dyui va Gadamer yondashuvlarida ijtimoiy tajriba va interaktiv muhit yoshlarning tafakkur madaniyati va axloqiy ongi o'rtasidagi uyg'unlikni mustahkamlashda muhim vosita sifatida ko'riladi. Shu tarzda, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini birlashtiruvchi murakkab, uzviy va strategik tizim sifatida namoyon bo'ladi. Bu uyg'unlik yoshlarning intellektual va axloqiy salohiyatini mustahkamlash, ularni jamiyatning faol, mas'uliyatli va ijodiy subyekt sifatida shakllantirish, shuningdek, global me'yorlar bilan uyg'unlashgan tarzda ongli ijtimoiy faoliyatga tayyorlash imkonini beradi. Natijada, ushbu uyg'unlik yoshlarning ijtimoiy, ma'naviy va intellektual jihatdan yetuk bo'lishini ta'minlab, kelajak avlodning barqaror va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik yoshlarning shaxsiy xulq-atvori, ijtimoiy munosabatlari va jamiyat oldidagi mas'uliyatini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Uyg'unlik shaxsiga o'z qarorlarini shaxsiy manfaatlar bilan cheklanmasdan, balki jamiyatning axloqiy va madaniy qadriyatlari bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. Bu jarayon yoshlarni murakkab vaziyatlarda tanqidiy fikrlashga, muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvlarni qo'llashga va ongli axloqiy tanlovlar qilishga tayyorlaydi.

Bundan tashqari, jahon falsafasi doirasida tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy uyg'unlik shaxsning ijtimoiy hamkorlik, madaniy qadriyatlarni anglash va ijodiy faoliyat orqali rivojlanishini ta'minlaydi. Shu tarzda, yoshlar nafaqat bilimli va intellektual, balki axloqiy va ijtimoiy jihatdan yetuk bo'lib, ularning individual va jamiyatdagi faoliyati integratsiyalashgan va uzviy tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Ushbu uyg'unlik yoshlarni global ijtimoiy-madaniy kontekstda moslashuvchan, ijodiy va mas'uliyatli subyektlar sifatida shakllantiradi, shuningdek, ularni kelajakdagi murakkab va o'zgaruvchan muhitga tayyorlaydi. Natijada, tafakkur madaniyati va ma'naviy-axloqiy omillar o'rtasidagi uyg'unlik yoshlarning shaxsiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishini birlashtiruvchi strategik vosita sifatida xizmat qiladi, jamiyatning barqaror va madaniy rivojlanishiga hissa qo'shadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Кант И. Соч.: В 8 т. Т. 3. М., 1994
2. Малахов В. С. Воспоминание о Х.-Г. Гадамере // Вопросы философии. — 2002. — № 9. — С. 172—177.
3. Платон. Сочинения в четырех томах /Под общ. ред.А.Ф. Лосева, В.Ф. Асмуса. – СПб.:2007
4. Юлдашев, Ф. А., & Юлдашева, М. Б. (2019). Формирование полноценно развитой личности на основе учений аль-Фараби.

5. Юлдашев, Ф. (2016). Форобий илмий меросида фалсафий тафаккур масаласи. *Ilmly xabarnoma*, 47.
6. Martin, Jay. The Education of John Dewey. (2003). [Columbia University Press](#)
7. Plato // Encyclopaedia Britannica. — 2002.
8. Aliqulov H. Falsafiy meros va ma'naviy-axloqiy fikr rivoji. –Toshkent: Falsafa va huquq instituti, 2009. 148 b.
9. Po'latova D. A., Ro'zmatova G. M. G'arb falsafasi tarixi. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. 516 b.
10. Xudoyberdiyev R.Z., Shavkatova O'.Sh. Kantning aql va erkinlik haqidagi falsafiy qarashlari: zamonaviy tafakkurda yangi yondoshuvlar. (2025). *Global Science Review*, 6(1), 214-224.
11. Yuldashev, F., & Yuldasheva, M. (2021). Prospects of the educational system in Uzbekistan. Рецензенты сборника, 308.
12. Yuldashev, F. (2023). Abu Nasr Forobiy falsafasida aqliy bilish panteizmi. *Farg'ona davlat universiteti*, (1), 208-208.
13. Qahhorova M.M. Jamiyatda ma'naviy-axloqiy muhit: muammo va yechimlar: Diss. ...fals. fan. doktori/ O'zMU. –T.: 2012. –50 b.
14. <https://president.uz/oz/lists/view/3373>